YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

7 päivänä kesäkuuta 2005 *

Asiassa C-17/03,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka College van Beroep voor het bedrijfsleven (Alankomaat) on esittänyt 13.11.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 16.1.2003, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Vereniging voor Energie, Milieu en Water,

Amsterdam Power Exchange Spotmarket BV ja

Eneco NV

vastaan

Directeur van de Dienst uitvoering en toezicht energie,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor BV:n, entiseltä nimeltään Samenwerkende ElektriciteitsProduktiebedrijven NV, osallistuessa asian käsittelyyn,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans ja A. Rosas (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, M. Ilešič, J. Malenovský ja U. Lõhmus,

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 29.6.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Vereniging voor Energie, Milieu en Water, edustajinaan advocaat I. VerLoren van Themaat ja advocaat M. het Lam,

— Amsterdam Power Exchange Spotmarket BV, edustajanaan advocaat P. W. A. Goes,

— Eneco NV, edustajanaan advocaat J. J. Feenstra,

— Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor BV, edustajinaan advocaat J. de Pree ja advocaat Y. de Vries,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään H. G. Sevenster,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja C. Lemaire,

— Suomen hallitus, asiamiehinään T. Pynnä ja A. Guimaraes-Purokoski,

— Norjan hallitus, asiamiehinään K. B. Moen ja I. Djupvik,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään H. Støvlbæk, M. van Beek ja A. Bouquet,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.10.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä EY 86 artiklan 2 kohdan ja toisaalta sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19 päivänä joulukuuta 1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/92/EY (EYVL 1997, L 27, s. 20; jäljempänä direktiivi) 7 artiklan 5 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jonka asianosaisina ovat yhtäältä yritykset Vereniging voor Energie, Milieu en Water, Amsterdam Power Exchange Spotmarket BV ja Eneco NV (jäljempänä yhdessä valittajat) ja toisaalta Directeur van de Dienst uitvoering en toezicht energie (energia-alaan liittyvästä täytäntöönpanosta ja valvonnasta vastaavan yksikön päällikkö, jäljempänä DTE) ja joka koskee viimeksi mainitun päätöstä varata ensisijaisesti Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor

BV:lle (jäljempänä NEA), joka tunnettiin pääasian oikeusriidan syntymisen aikaan Samenwerkende ElektriciteitsProductiebedrijven NV:nä (jäljempänä SEP), osa rajan ylittävästä sähkön tuontikapasiteetista Alankomaihin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivi merkitsee Euroopan yhteisön sähkömarkkinoiden vapauttamisen toista vaihetta. Direktiivin johdanto-osan toisen perustelukappaleen mukaan direktiivin tarkoituksena on sähkön kilpailullisten sisämarkkinoiden toteuttaminen.

4 Direktiivin neljännen perustelukappaleen mukaan "sähkön sisämarkkinoiden toteuttaminen on erityisen tärkeää tämän tuotteen tuotannon, siirron ja jakelun tehokkuuden lisäämiseksi, ja samalla vahvistetaan toimitusvarmuutta sekä Euroopan talouden kilpailukykyä — —".

5 Direktiivin viidennen perustelukappaleen mukaan "sähkön sisämarkkinat on toteutettava asteittain, jotta teollisuus voi sopeutua joustavasti ja harkitusti uuteen ympäristöönsä ja jotta voidaan ottaa huomioon ne erilaiset tavat, joilla sähköjärjestelmät tällä hetkellä on järjestetty".

6 Direktiivin 25 perustelukappaleessa täsmennetään, että "jokaista siirtoverkkoa on hoidettava ja valvottava keskitetysti, jotta verkon turvallisuus, luotettavuus ja

tehokkuus voidaan varmistaa tuottajien ja heidän asiakkaidensa etujen mukaisesti; tämän vuoksi olisi nimettävä siirtoverkon operaattori, jolle uskottaisiin verkon käyttö, ylläpito sekä tarvittaessa kehittäminen; siirtoverkon operaattorin on toimittava puolueettomalla, avoimella ja syrjimättömällä tavalla".

7 Kyseisen direktiivin viimeisessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa: "tämä direktiivi on markkinoiden vapauttamisen seuraava vaihe; sen voimaansaattamisen jälkeenkin jäsenvaltioiden väliseen sähkön kauppaan jää siitä huolimatta joitakin esteitä; sen vuoksi voidaan saatujen kokemusten perusteella tehdä ehdotuksia sähkön sisämarkkinoiden toiminnan parantamiseksi — —."

8 Direktiivin IV lukuun, jonka otsikko on "Siirtoverkon käyttö", sisältyvässä 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on nimettävä tai vaadittava, että siirtoverkkoja omistavat yritykset nimeävät jäsenvaltioiden määrittelemäksi ajaksi tehokkuuden ja taloudellisen tasapainon huomioon ottaen verkko-operaattorin, joka on sähköntoimitusvarmuuden takaamiseksi vastuussa siirtoverkon käytöstä, sen ylläpidon varmistamisesta ja tarvittaessa sen kehittämisestä tietyllä alueella sekä sen liitosyksiköistä.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekniset säännöt, joilla asetetaan tekniset vähimmäisvaatimukset suunnittelulle ja toiminnalle sähköntuotantolaitosten, jakeluverkkojen, suoraan liitettyjen kuluttajien laitteistojen, liitosyksikköpiirien ja

erillisten linjojen liittämiseksi verkkoon, laaditaan ja julkaistaan. Näillä vaatimuksilla varmistetaan verkkojen yhteentoimivuus, ja niiden on oltava puolueettomia ja syrjimättömiä. — —

3. Verkko-operaattorin on vastattava verkon energiavirtojen ohjaamisesta ottaen huomioon energiavaihto muiden yhteenliitettyjen verkkojen kanssa. Tämän vuoksi verkko-operaattori on vastuussa siitä, että sähköverkko on turvallinen, luotettava ja tehokas, sekä tässä yhteydessä siitä, että kaikki tarvittavat lisäpalvelut ovat saatavilla.

— —

5. Verkko-operaattori ei saa harjoittaa syrjintää verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä eikä varsinkaan omien tytäryhtiöidensä tai osakkeenomistajiensa eduksi.

— —"

9 Direktiivin 16 artikla sisältyy direktiivin lukuun VII, jonka otsikko on "Verkkoon pääsyn järjestäminen", ja kyseisen artiklan ensimmäisessä virkkeessä säädetään, että järjestääkseen verkkoon pääsyn jäsenvaltiot voivat valita joko neuvotteluihin perustuvaa verkkoon pääsyä tai yhden ostajan järjestelmää koskevan menettelyn välillä. Mainitun 16 artiklan toisen virkkeen mukaan "molemmissa menettelyissä käytettävien arviointiperusteiden on oltava tasapuolisia, avoimia ja syrjimättömiä".

10 Direktiivin 24 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot, joissa ennen tämän direktiivin voimaantuloa annettuja sitoumuksia tai toimintaa koskevia takeita ei voida täyttää tämän direktiivin säännösten vuoksi, voivat hakea siirtymäkausijärjestelyitä, jotka komissio voi myöntää niille ottaen huomioon muun muassa asianomaisen verkon koon, verkon yhteenliittymisasteen ja sen sähköteollisuuden rakenteen. Komissio ilmoittaa ennen päätöstään jäsenvaltioille näistä hakemuksista luottamuksellisuutta noudattaen. Päätös julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.*

2. Siirtymäkausijärjestelyt ovat voimassa rajoitetun ajan, ja ne on sidottava 1 kohdassa tarkoitettujen sitoumusten tai takeiden voimassaoloon. Siirtymäkausijärjestelyihin voi kuulua poikkeuksia tämän direktiivin IV, VI ja VII luvuista. Siirtymäkausijärjestelyitä koskevista hakemuksista on ilmoitettava komissiolle vuoden kuluessa tämän direktiivin voimaantulosta."

Kansallinen lainsäädäntö

11 Alankomaiden 16.11.1989 annetun Elektriciteitswetin (sähkön tuotantoa, tuontia, siirtämistä ja myyntiä koskeva laki; Staatsblad 1989, s. 535, jäljempänä EW 1989) 2 §:n nojalla tätä tarkoitusta varten nimetyn yhtiön (jäljempänä tehtävään nimetty yhtiö) tehtävänä oli yhdessä toimiluvan haltijoiden kanssa huolehtia siitä, että yleinen

sähkönjakelu toteutetaan luotettavasti ja tehokkaasti kustannuksin, jotka ovat niin alhaisia kuin mahdollista ja yhteiskunnan kannalta perusteltuja.

12 EW 1989:n 34 §:n mukaan ainoastaan tehtävään nimetyllä yhtiöllä oli lupa tuoda Alankomaihin yleiseen jakeluun tarkoitettua sähköä.

13 EW 1989:n 35 §:n mukaan kyseisellä yhtiöllä ei ollut valtuutusta tehdä sopimuksia yleiseen jakeluun tarkoitetun sähkön maahantuonnista ilman toimivaltaisen ministerin hyväksyntää. Kyseinen ministeri saattoi kieltäytyä antamasta hyväksyntäänsä ainoastaan, jos sähkön ja sähköenergian asianmukaisiin toimituksiin liittyvä etu sitä edellytti.

14 EW 1989:n 2, 34 ja 35 §:ssä tarkoitettu tehtävään nimetty yhtiö oli SEP, jonka oikeudet siirtyivät NEA:lle 1.1.2001 alkaen.

15 Uuden Elektriciteitswetin, joka annettiin 2.7.1998 (sähkön tuotantoa, tuontia, siirtämistä ja myyntiä koskeva laki; *Staadsblad* 1998, s. 427; jäljempänä EW 1998), tarkoituksena oli panna direktiivi täytäntöön, ja sillä kumottiin EW 1989 1.7.1999 alkaen.

16 Sen jälkeen, kun EW 1998 tuli voimaan, SEP siirsi suurjänniteverkkonsa hoitamisen tytäryhtiölleen TenneT BV:lle (jäljempänä TenneT). Kyseisen verkon omistus

luovutettiin vuonna 2001 Saranne BV:lle (jäljempänä Saranne), joka myös oli SEP:n tytäryhtiö. Valtiosta tuli samana vuonna ensin TenneT:n ja sitten Sarannen omistaja.

17 EW 1998:n 16 §:n mukaan TenneT:n tehtävänä on muun muassa verkon rakentaminen ja ylläpito ja sen toimintavarmuuden ja turvallisuuden takaaminen, riittävän reservikapasiteetin takaaminen sekä Alankomaihin tuodun ja sieltä ulkomaille viedyn sähkön toimittaminen kolmansille osapuolille.

18 EW 1998:n 24 §:n mukaan verkko-operaattorin on varmistettava, että pääsy verkkoon toteutetaan edellytyksin, joiden osalta ei ilmene syrjintää sähkön tuottajien, välittäjien, toimittajien tai ostajien välillä.

19 Verkon hoitaminen ja verkko-operaattorin valvonta annetaan EW 1998:n mukaisesti DTE:n tehtäväksi. DTE on organisatorisesti talousministerin alainen, ja tämä voi antaa DTE:lle sekä yksittäisiä että yleisiä toimintaohjeita.

20 DTE päättää muun muassa EW 1998:n nojalla verkko-operaattorin ehdotuksen perusteella verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä.

21 DTE vahvisti tältä osin 12.11.1999 tekemällään päätöksellä rajat ylittävän sähkönsiirtoverkon käyttöä koskevat edellytykset (jäljempänä Netcode).

22 Netcoden 5 osaan sisältyvien 5.6.4 kohdan ja 5.6.7 kohdan nojalla varattiin vuoden 2000 osalta valtion rajat ylittävien voimalinjojen kautta käytettävissä olevasta 3 200 MW:n suuruisesta sähkön tuontikapasiteetista 1 500 MW ensisijaisesti SEP:lle sellaisen sähkön siirtämistä varten, jonka ostamisesta SEP oli allekirjoittanut sopimukset EW 1989:n 35 §:n mukaisesti.

23 Kyse on kolmesta sähkön ostamista koskevasta sopimuksesta, jotka SEP teki täyttääkseen EW 1989:n 2 §:ssä säädettyä tehtäväänsä.

24 Nämä sopimukset ovat seuraavat:

— vuonna 1989 Électricité de Francen kanssa tehty sopimus 600 MW:n ostamisesta vuosittain 31.3.2002 asti ja 750 MW:n ostamisesta vuosittain 1.4.2002 ja 31.3.2009 välillä

— vuonna 1989 Preussen Elektra AG:n kanssa tehty sopimus 300 MW:n ostamisesta vuosittain 31.12.2005 asti

— vuonna 1990 Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG:n kanssa tehty sopimus 600 MW:n ostamisesta vuosittain 31.3.2003 asti (kolme mainittua sopimusta jäljempänä SEP:n kansainväliset sopimukset).

25 Siitä, että SEP sai etusijan vuosittaiseen rajat ylittävään sähkön siirtämiseen vuoden 2000 jälkeisenä ajanjaksona, säädettiin nimenomaisesti 21.12.2000 annetussa Overgangswet elektriciteitsproduktiesectorissa (sähkötuotantoalan siirtymäkausilaki, *Staadsblad* 2000, s. 607; jäljempänä Overgangswet 2000).

26 Mainitun lain 13 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Valtakunnallisen suurjänniteverkon verkko-operaattori jakaa tehtävään nimetylle yhtiölle sen tekemästä pyynnöstä enintään 900 MW 31.3.2005 saakka ja enintään 750 MW ajanjaksolle 1.4.2005–31.3.2009 sähkön siirtämistä varten, jos tällaisella sähkön siirtämisellä pannaan täytäntöön vuosina 1989 ja 1990 yhtäältä tehtävään nimetyn yhtiön ja toisaalta Électricité de Francen, Preussen Elektra AG:n ja Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG:n välillä tehtyjä sopimuksia, sellaisina kuin nämä sopimukset olivat 1.8.1998, mikäli ne ovat vielä voimassa. — —"

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

27 Pääasian valittajat hakivat ensin oikaisua siihen, että DTE on antanut Netcoden 5 luvun.

28 DTE hylkäsi kyseisen oikaisuvaatimuksen 17.7.2000 tekemällään päätöksellä. DTE myönsi, että SEP:lle myönnetty etusija aiheutti hankaluuksia sähkömarkkinoiden asianmukaiselle toiminnalle. DTE totesi myös, että toimiva kilpailu Alankomaiden sähkötuotantomarkkinoilla on vielä hyvin rajallista, joten kilpailu on käytännössä mahdollista ainoastaan ulkomailla tuotetulla sähköllä. DTE muistutti tältä osin, että käytettävissä oleva rajat ylittävä siirtokapasiteetti on 3 200 MW ja että sen lisääminen olisi kallista. DTE esitti päätelmänään, että se, että SEP:lle varataan osa kapasiteetista siksi ajaksi, jona sen kansainväliset sopimukset ovat vielä voimassa, merkitsee tuontimahdollisuuksiin ja näin ollen myös muiden markkinatoimijoiden sähkökauppaan kohdistuvaa vakavaa rajoitusta.

29 DTE kuitenkin perusteli hylkäävän päätöksensä toteamalla, että kyse oli voimassa olevista pitkäaikaisista sopimuksista, jotka SEP oli tehnyt tekohetkellä voimassa olleen lainsäädännön mukaisesti ja tuottaessaan EY 86 artiklassa tarkoitettua yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua. DTE totesi lisäksi, ettei EW 1998 sisällä minkäänlaista säännöstä, joka olisi omiaan asettamaan kyseisten sopimusten pätevyyttä kyseenalaiseksi, joten sopimuksia oli lähtökohtaisesti noudatettava. Voimassa olevien sopimusten keskeyttäminen merkitsisi sopimuspuolten oikeusvarmuuteen kohdistuvaa kestämätöntä loukkausta ja aiheuttaisi huomattavaa taloudellista vahinkoa. Kyseisen sopimusten täyttäminen ei myöskään merkitse sitä, että koko rajat ylittävä siirtokapasiteetti on käytössä.

30 Pääasian valittajat nostivat DTE:n päätöksestä kanteen College van Beroep voor het bedrijfslevenissa. Ne väittivät, että kyseinen toimenpide oli ristiriidassa EY 28, EY 81 ja EY 82 artiklan, EY 86 artiklan 2 kohdan, direktiivin 7 artiklan 5 kohtaan kirjatun syrjintäkiellon periaatteen ja EW 1998:n 24 §:n kanssa sekä syrjintäkiellon ja objektiivisuuden periaatteiden kanssa. Kyseinen päätös merkitsi valittajien mukaan myös sitä, että jätetään ottamatta huomioon se intressi, joka koskee viimeksi mainitun lain 36 §:ssä tarkoitettua sähkömarkkinoilla tapahtuvan kaupankäynnin kehittämistä. Mainitut valittajat väittivät lisäksi, että tapaa, jolla kapasiteettia Netcodessa jaettiin, oli pidettävä "teknisenä määräyksenä" ja että siitä oli näin ollen

ilmoitettava komissiolle teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 28 päivänä maaliskuuta 1983 annetun neuvoston direktiivin 83/189/ETY (EYVL L 109, s. 8) mukaisesti.

31 College van Beroep voor het bedrijfsleven on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) a) Voidaanko EY 86 artiklan 2 kohtaan vedota sen perustelemiseksi, että yritykselle, joka tuotti aiemmin yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja ja joka oli antanut tämän palvelun tuottamisen yhteydessä tiettyjä sitoumuksia, annetaan vielä sille uskotun erityistehtävän päättymisen jälkeen erityisoikeus, jotta se pystyy täyttämään nämä sitoumukset?

b) Jos tähän kysymykseen annetaan myöntävä vastaus, onko säännöstö, jossa kyseiselle yritykselle annetaan kymmenen vuoden ajaksi (ajan kuluessa pienenevä) etusija puolesta neljäsosaan valtion rajat ylittävän sähkön siirtokapasiteetista, kuitenkin pätemätön, koska

— se ei ole oikeassa suhteessa yleiseen etuun, jota se palvelee

— se vaikuttaa kauppaan tavalla, joka on ristiriidassa yhteisön edun kanssa?

2) a) Onko [direktiivin] 7 artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että siinä säädetty syrjintäkielto rajoittuu siihen, että sillä asetetaan verkko-operaattorille velvollisuus, jonka mukaan se ei saa harjoittaa verkkoon pääsyn suhteen syrjintää teknisillä säännöillä?

Jos näin on, onko valtion rajat ylittävän siirtokapasiteetin jakamismenetelmää pidettävä kyseissä säännöksessä tarkoitettuna teknisenä sääntönä?

b) Onko siinä tapauksessa, että jakamismenetelmää on pidettävä teknisenä sääntönä tai ettei [direktiivin] 7 artiklan 5 kohta rajoitu teknisiin sääntöihin, säännöstö, jolla annetaan etusija valtion rajat ylittävän siirtokapasiteetin käyttöön erityisen yleistä etua koskevan tehtävän osalta tehtyjä sopimuksia varten, yhteensopiva tähän artiklaan sisältyvän syrjintäkiellon kanssa?"

Toinen kysymys

32 Toisella kysymyksellään, jota on aihetta tarkastella ensiksi, kansallinen tuomioistuin tiedustelee, ovatko direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa säädetyn syrjintäkiellon kanssa ristiriidassa sellaiset toimenpiteet kuin Netcoden 5.6.4 ja 5.6.7 kohta ja Overgangs-

wet 2000:n 13 §:n 1 momentti (jäljempänä kyseessä olevat toimenpiteet), joilla jaetaan ensisijaisesti SEP:lle osa sähkön tuontikapasiteetista, jotta tämä voisi täyttää sellaisista kansainvälisistä sopimuksista johtuvia velvoitteita, joita se teki silloin, kun sen tehtävänä oli huolehtia siitä, että yleinen sähkönjakelu toteutetaan luotettavasti ja tehokkaasti kustannuksin, jotka ovat niin alhaisia kuin mahdollista ja yhteiskunnan kannalta perusteltuja.

33 Aluksi on todettava, että direktiivin 7 artiklan 5 kohta koskee kansallisen sähkönsiirtoverkon verkko-operaattoria (yhdistetyt asiat C-128/03 ja C-129/03, AEM ja AEM Torino, tuomio 14.4.2005, 56 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Vaikka DTE:n laatima Netcode ei olekaan lähtöisin Alankomaiden sähköverkon verkko-operaattorilta (TenneT), on selvää, että kansallisen tuomioistuimen kysymys koskee mainitun säännöksen ulottuvuutta.

34 EY 234 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Yhteisöjen tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeussäännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kysymys on yleisluonteinen tai hypoteettinen (ks. mm. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59–61 kohta; asia C-369/95, Somalfruit ja Camar, tuomio 27.11.1997, Kok. 1997, s. I-6619, 40 ja 41 kohta ja asia C-36/99, Idéal tourisme, tuomio 13.7.2000, Kok. 2000, s. I-6049, 20 kohta).

35 Pääasiassa on selvää, että verkko-operaattori on toteuttanut konkreettisia toimenpiteitä, joilla ainakin yhdeltä pääasian valittajista (Eneco NV) on evätty pääsy verkkoon

Netcoden 5.6.4 ja 5.6.7 kohdan mukaisesti. Kansallinen tuomioistuin saattoi näin ollen perustellusti katsoa, että direktiivin 7 artiklan 5 kohdan tulkinta on tarpeen pääasian ratkaisemiseksi. Kyseistä säännöstä on näin ollen tulkittava suhteessa Netcoden mainittuihin 5.6.4 ja 5.6.7 kohtaan.

36 Niiltä osin kuin pääasia koskee julkisen vallan toimia, jotka eivät ole verkko-operaattorin toteuttamia, on viitattava myös direktiivin 16 artiklaan. Kyseisestä säännöksestä nimittäin seuraa, että vaikka jäsenvaltiot voivat verkkoon pääsyn järjestääkseen valita neuvotteluihin perustuvan verkkoon pääsyn ja yhden ostajan järjestelmän välillä, näissä molemmissa menettelyissä käytettävien arviointiperusteiden on oltava tasapuolisia, avoimia ja syrjimättömiä (em. yhdistetyt asiat AEM ja AEM Torino, tuomion 57 kohta). Direktiivin 16 artiklassa kielletään näin ollen jäsenvaltioita järjestämästä verkkoon pääsyä syrjivällä tavalla.

37 Overgangswet 2000:n 13 §:n 1 momentti, jonka mukaan verkko-operaattori antaa SEP:lle ensisijaisen pääsyn rajat ylittävään sähkön siirtoverkkoon vuodesta 2001 alkaen, annettiin sen jälkeen, kun pääasiassa käsiteltävänä oleva valitus tehtiin. Kyseistä säännöstä on näin tarkasteltava ottaen huomioon direktiivin 16 artiklassa säädetty syrjintäkiellon periaate.

38 Pääasian valittajat toteavat direktiivin 7 artiklan 5 kohdan soveltamisalan osalta, ettei kyseinen säännös koske pelkästään teknisiä sääntöjä, vaan sillä kielletään myös kaikki kyseessä olevan kaltaiset toimenpiteet.

39 Alankomaiden, Ranskan, Suomen ja Norjan hallitukset ja komissio väittävät myös, ettei direktiivin 7 artiklan 5 kohtaa sovelleta ainoastaan teknisiin sääntöihin. Ne katsovat kuitenkin, etteivät kyseessä olevat toimenpiteet merkitse mainitussa säännöksessä kiellettyä syrjintää.

40 NEA sitä vastoin väittää, että koska direktiivin 7 artiklan muut kohdat koskevat teknisiä sääntöjä, on pääteltävä, että 5 kohtakin koskee ainoastaan teknisiä sääntöjä. Koska kyseessä olevia toimenpiteitä ei voida luokitella teknisiksi toimenpiteiksi, ne eivät NEA:n mukaan kuulu direktiivin 7 artiklan 5 kohdan soveltamisalaan.

41 Yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (ks. mm. asia 292/82, Merck, tuomio 17.11.1983, Kok. 1983, s. 3781, 12 kohta; asia 337/82, St. Nikolaus Brennerei, tuomio 21.2.1984, Kok. 1984, s. 1051, 10 kohta ja asia C-223/98, Adidas, tuomio 14.10.1999, Kok. 1999, s. I-7081, 23 kohta).

42 Direktiivin 7 artiklan 5 kohta on ensinnäkin muotoiltu hyvin yleisin sanakääntein, kun siinä kielletään "syrjintä verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä". Kyseisen säännöksen sanamuoto ei näin ollen sisällä minkäänlaista viittausta sen tueksi, että säännöstä olisi tulkittava suppeasti siten, että sitä sovellettaisiin ainoastaan teknisiin sääntöihin.

43 Direktiivin 7 artiklan asiayhteydestä ilmenee toiseksi, ettei sen 5 kohdan soveltamisalaa voida rajoittaa ainoastaan teknisiin sääntöihin. Saman artiklan 2 kohdassa nimittäin jo säädetään, että teknisten sääntöjen on oltava syrjimättömiä. Jos 5 kohdassa säädetty syrjintäkieltoa koskeva sääntö koskisi ainoastaan teknisiä sääntöjä, 2 kohtaan sisältyvällä säännöllä ei olisi minkäänlaista merkitystä.

44 Direktiivien päämäärien osalta on kolmanneksi todettava, että direktiivin 25 perustelukappaleessa todetaan — ilman minkäänlaista teknisiin sääntöihin liittyvää rajoitusta — että verkko-operaattorin on toimittava "puolueettomalla, avoimella ja syrjimättömällä tavalla".

45 Edellä esitetyn perusteella on todettava, ettei direktiivin 7 artiklan 5 kohta koske ainoastaan teknisiä sääntöjä, vaan sitä on tulkittava siten, että sitä sovelletaan kaikkeen syrjintään.

46 Sama päätelmä koskee direktiivin 16 artiklaa. Siinä säädetty syrjintäkieltoa koskeva sääntö on muotoiltu yleisin sanakäänteinn ja sitä on luettava ottaen huomioon saman direktiivin 3 artiklan 1 kohta, jonka mukaan jäsenvaltiot eivät saa harjoittaa syrjintää sähkölaitosalan yritysten välillä niiden oikeuksien tai velvollisuuksien osalta.

47 Sen osalta, merkitsevätkö kyseessä olevat toimenpiteet direktiivin vastaista syrjintää, on muistettava, että direktiivin säännökset, joissa edellytetään, että verkko-operaat-

torin toiminnan ja valtion toiminnan sen järjestäessä verkkoon pääsyä on oltava syrjimätöntä, ovat erityisiä ilmaisuja yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta (ks. em. yhdistetyt asiat AEM ja AEM Torino, tuomion 58 kohta; analogisesti EY 40 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan (josta on muutettuna tullut EY 34 artiklan 2 kohta) osalta asia C-280/93, Saksa v. neuvosto, tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-4973, Kok. Ep. XVI, s. I-173, 67 kohta ja sellaista tuontia vastaan suojautumisen osalta, jonka osalta Euroopan yhteisöön kuulumattomat maat harjoittavat polkumyyntiä, asia C-422/02 P, Europe Chemi-Con (Deutschland) v. neuvosto, tuomio 27.1.2005, Kok. 2005, s. I-791, 33 kohta).

48 Syrjintäkielto, joka kuuluu yhteisön oikeuden perusperiaatteisiin, edellyttää, ettei toisiinsa rinnastettavia tapauksia kohdella eri tavalla, ellei tällaista eroa voida objektiivisesti perustella (ks. em. asia Saksa v. neuvosto, tuomion 67 kohta).

49 Kyseessä olevien toimenpiteiden nojalla ensisijaisesti SEP:lle on vuonna 2000 osoitettu 1 500 MW rajat ylittävään sähkönsiirtoon käytettävissä olevasta 3 200 MW:n kapasiteetista, mikä vastaa 47:ää prosenttia käytettävissä olevasta kapasiteetista. Ensisijaisesti NEA:lle vuodesta 2001 alkaen ja 31.3.2009 saakka varattu enimmäiskapasiteetti on Overgangswet 2000:n 13 §:n 1 momentin mukaan enintään 750 MW, mikä vastaa 23,4:ää prosenttia käytettävissä olevasta kapasiteetista. Kuten Eneco NV on todennut kenenkään sitä kiistämättä, TenneT on kyseessä olevien toimenpiteiden perusteella hylännyt sen sähköntuontikapasiteettia koskevan hakemuksen, eikä se näin ollen ole voinut toimittaa asiakkailleen sähköä tavalla, johon se oli sitoutunut markkinoiden vapauttamisen jälkeen. SEP:n kilpailijat ovat näin ollen joutuneet taloudellisesti huomattavan epäedulliseen asemaan, varsinkin kun kilpailua sähkötoimitusten alalla voidaan Alankomaissa ennakkoratkaisupyynnössä esitetyn mukaisesti harjoittaa ainoastaan ulkomailla tuotetulla sähköllä.

50 On selvää, että sellainen ensisijainen pääsy rajat ylittävään sähkön siirtoverkkoon, joka SEP:lle ja sitten NEA:lle on annettu kyseisten toimenpiteiden nojalla, merkitsee erilaista kohtelua.

51 NEA, jota Ranskan ja Alankomaiden hallitukset tukevat, väittää kuitenkin, ettei sen tilanne ole rinnastettavissa muiden toimijoiden tilanteeseen. SEP:n kansainväliset sopimukset on NEA:n mukaan tehty aikana, jolloin SEP oli suurjänniteverkon ja liitosyksiköiden omistaja. Nämä sopimukset tehtiin täytettäessä EW 1989:ään perustuvaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää tehtävää, jonka tarkoituksena oli taata sähkötoimitukset Alankomaissa kohtuullisin jälleenmyyntihinnoin.

52 Ennen Alankomaiden sähkömarkkinoiden vapauttamista SEP oli todellakin ainoa yritys, jolla oli lupa maahantuoda sähköä ja jolle oli uskottu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä tehtävä huolehtia siitä, että yleinen sähkönjakelu toteutetaan luotettavasti ja tehokkaasti kustannuksin, jotka ovat niin alhaisia kuin mahdollista ja yhteiskunnan kannalta perusteltuja.

53 Direktiivin täytäntöönpanoa seuranneen markkinoiden vapauttamisen jälkeen SEP kuitenkin menetti tuontimonopolinsa. Kyseiset tuontimarkkinat avattiin muille, kilpaileville toimijoille. Samasta ajankohdasta eli EW 1998:n voimaantulosta alkaen SEP:n tehtävänä ei enää ollut huolehtia tästä tehtävästä.

54 Näin ollen on tutkittava, onko erilainen kohtelu, joka perustuu siihen, että ensin SEP:llä ja sitten NEA:lla on kyseessä olevien toimenpiteiden nojalla ollut ensisijainen pääsy rajat ylittävään sähkön siirtoverkkoon, perusteltu direktiivin kannalta.

55 NEA ja Alankomaiden ja Norjan hallitukset väittävät, että tällainen erilainen kohtelu voidaan perustella sillä, että SEP oli velvollinen tekemään mainitunlaisia pitkäaikaisia sopimuksia tehtävänsä täyttämiseksi. Koska kyseisille sopimuksille on ominaista korkea kiinteä hinta ja suhteellisen alhainen megawattihinta, ne olisivat NEA:n kannalta hyvin vahingollisia, jos tämä ei voisi maahantuoda aiottuja sähkömääriä sen takia, ettei sillä ole riittävää kapasiteettia rajat ylittävästä sähkön siirtoverkosta. Tällä voidaan perustella se, että ensisijaisesti NEA:lle varataan osa kyseisen verkon kapasiteetista.

56 Tätä väitettä ei voida hyväksyä.

57 Markkinoiden vapauttamisen tiettyjen seurausten lieventämiseksi direktiivin 24 artiklassa säädetään mahdollisuudesta soveltaa tietyin edellytyksin siirtymäkausijärjestelyjä. Jäsenvaltiot voivat kyseisen säännöksen nojalla pyytää poikkeuksia muun muassa direktiivin IV ja VII luvun soveltamisesta, jotka sisältävät direktiivin 7 ja 16 artiklan, tilanteessa, jossa ennen direktiivin voimaantuloa annettuja sitoumuksia tai toimintaa koskevia takeita ei voida täyttää direktiivin säännösten vuoksi.

58 Kun otetaan huomioon, että on olemassa tällainen erityinen säännös sellaisten erityistilanteiden käsittelemiseksi, jotka aiheutuvat ennen direktiivin voimaantuloa

olemassa olleesta oikeudellisesta tilanteesta, direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa ja 16 artiklassa tarkoitetun syrjinnän olemassaoloa on arvioitava ottamatta huomioon kyseisiä erityistilanteita.

59 Direktiivin 24 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on tehtävä poikkeuksia koskevat hakemukset vuoden kuluessa direktiivin voimaantulosta. Saman säännöksen mukaan päätöksen asiassa tekee komissio, jonka on tätä varten otettava huomioon muun muassa asianomaisen verkon koko, verkon yhteenliittymisaste sekä kyseisen valtion sähköteollisuuden rakenne. Komission on lisäksi ennen päätöksen tekemistä ilmoitettava tällaisista hakemuksista jäsenvaltioille, joilla on näin ollen mahdollisuus ilmaista komissiolle kantansa. Kyseisessä artiklassa tarkoitetut mahdolliset poikkeukset ovat lopuksi voimassa rajoitetun ajan, ja ne on sidottava kyseisten sitoumusten tai takeiden voimassaoloon.

60 Alankomaiden kuningaskunta olisi voinut tukeutua direktiivin 24 artiklaan pyytääkseen määräajassa SEP:n hyväksi ajallista poikkeusta direktiivin 7 artiklan 5 kohdan ja 16 artiklan soveltamisesta tekemällä hakemuksen siitä, että se voisi jakaa ensisijaisesti kyseiselle yritykselle osan rajat ylittävästä sähkön siirtokapasiteetista. Se ei kuitenkaan tehnyt näin, koska se toimitti — ja ainoastaan vasta määräajan jälkeen — vain hakemuksen, joka koski korvausta osasta siitä taloudellisesta vahingosta, joka SEP:lle aiheutui siitä, että täytti kansainvälisiä sopimuksia, jotka oli tehty sen aiemman yleistä etua koskevan tehtävän osalta (ks. 8.7.1999 tehty komission päätös 1999/796/EY sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/92/EY 24 artiklan mukaista siirtymäkausijärjestelyä koskevasta Alankomaiden hakemuksesta (EYVL L 319, s. 34, 44 kohta)). Alankomaiden kuningaskunta ei näin ollen ole hakenut lupaa, joka koskee kyseessä olevia toimenpiteitä, eikä komissio ole voinut antaa lupaa Alankomaiden kuningaskunnan suunnittelemalle toimenpiteelle, koska siitä ilmoitettiin määräajan päättymisen jälkeen.

61 Direktiivin 24 artiklassa säädetyillä menettelyllä, perusteilla ja rajoituksilla ei olisi minkäänlaista merkitystä, jos hyväksyttäisiin, että jäsenvaltio voi yksipuolisesti ja mainittua menettelyä noudattamatta soveltaa sähkön maahantuojiin nähden erilaista kohtelua nimenomaan sellaisten näkökohtien perusteella, joilla direktiivin 24 artiklan nojalla voidaan perustella poikkeaminen direktiivin 7 artiklan 5 kohdasta ja 16 artiklasta.

62 Yhtäältä on todettava, että erilainen tulkinta merkitsisi sitä, että direktiivin päämäärän vastaisesti vaarannettaisiin siirtyminen monopolistisista ja suljetuista sähkömarkkinoista avoimiin markkinoihin, joilla on kilpailua. Kyseessä olevien toimenpiteiden takia uusien toimijoiden pääsy markkinoille vaarantuisi vakavasti tai jopa estyisi, ja Alankomaiden vanhan monopolinhaltijan asemaa voitaisiin suojella muiden toimijoiden kilpailulta keinoin, jotka menevät pidemmälle kuin ne keinot, joista yhteisön lainsäätäjä on säätänyt direktiivissä sovittaakseen yhteen sähkömarkkinoiden toteuttamisen ja sellaisten sitoumusten suojaamisen, jotka on annettu direktiiviä edeltäneen lainsäädännön nojalla.

63 Direktiivin 24 artiklassa säädetyn poikkeusjärjestelmän tarkoituksena on toisaalta nimenomaan varmistaa sellaisten entisten kansallisten monopolinhaltijoiden yhdenvertainen kohtelu, jotka ovat samankaltaisessa tilanteessa kuin NEA. Tällainen yhdenvertainen kohtelu voisi vaarantua, jos hyväksyttäisiin, että kukin jäsenvaltio voisi direktiivin 24 artiklassa säädetyistä menettelyistä ja edellytyksistä poiketen antaa entiselle monopolinhaltijalleen edun taatakseen sellaisten pitkäaikaisten sopimusten täyttämisen, jotka monopolinhaltija on tehnyt ennen sähkömarkkinoiden vapauttamista. Tämä olisi ristiriidassa direktiivin 12 perustelukappaleessa ilmaistun tavoitteen kanssa, jonka mukaan "vallitsevan markkinajärjestelyn luonteesta riippumatta verkostoon pääsyn on oltava avointa tämän direktiivin mukaisesti, ja sen on johdettava samanlaisiin taloudellisiin tuloksiin jäsenvaltioissa ja siten suoraan verrannolliseen markkinoiden avautumisen tasoon sekä suoraan verrannolliseen sähkömarkkinoille pääsyn asteeseen".

64 Alankomaiden hallitus väittää kuitenkin, että direktiivin 3 artiklan 3 kohdan ja 17 artiklan 5 kohdan säännökset, joissa annetaan verkko-operaattorille tietyin edellytyksin oikeus evätä pääsy verkkoon, osoittavat, ettei se, että osa rajat ylittävästä sähkön siirtokapasiteetista jätetään reserviin, ole välttämättä ristiriidassa syrjintäkiellon periaatteen kanssa. Samanlaisia perusteluja esittää myös Suomen hallitus, joka viittaa direktiivin 8 artiklan 2 kohtaan ja 17 artiklan 5 kohtaan, sekä Norjan hallitus ja komissio, jotka myös viittaavat viimeksi mainittuun direktiivin säännökseen ja 3 artiklan 3 kohtaan.

65 Direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioiden sallitaan tietyin edellytyksin poikkeavan direktiivin 5, 6, 17, 18 ja 21 artiklasta. Se ei koske direktiivin 7 tai 16 artiklaa. Näin ollen siihen ei voida vedota direktiivin 7 artiklan 5 kohtaan tai 16 artiklaan kohdistuvan poikkeuksen perustelemiseksi.

66 Direktiivin 17 artiklan 5 kohdassa todetaan, että verkko-operaattori voi evätä verkkoon pääsyn, jos sen kapasiteetti ei ole riittävä, ja että tällaiselle epäämiselle on esitettävä asianmukaiset perustelut. Kun otetaan huomioon se, mitä tämän tuomion 56–62 kohdassa on esitetty, ensisijaista verkkoon pääsyä, joka perustellaan ennen direktiivin voimaantuloa tehtyjen sopimusten olemassaololla ja joka on myönnetty direktiivin 24 artiklassa säädetyn menettelyn ulkopuolella, ei voida pitää perusteltuna.

67 Direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetään puolestaan seuraavaa:

"Sähköntuotantolaitosten ajojärjestys ja liitosyksiköiden käyttö on määriteltävä sellaisin puolueettomin perustein, jotka jäsenvaltio voi hyväksyä ja jotka on

julkaistava ja joita on sovellettava syrjimättömällä tavalla siten, että sähkön sisämarkkinoiden moitteeton toiminta voidaan varmistaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sähköntoimitusta sopimusvelvoitteiden perusteella mukaan lukien tarjouserittelyistä aiheutuvat velvollisuudet. Näissä perusteissa on otettava huomioon käytettävissä olevista sähköntuotantolaitoksista tai liitosyksiköiden kautta tapahtuvista siirroista saatavan sähkön taloudellinen arvojärjestys sekä verkon tekniset rajoitukset."

68 Tämä säännös ei rajoita — suoraan tai välillisesti — direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa ja 16 artiklassa säädetyn syrjintäkiellon periaatteen ulottuvuutta. Kyseiseen säännökseen ei näin ollen voida vedota menestyksekkäästi.

69 Tältä osin ei voida menestyksekkäästi vedota myöskään direktiivin viimeiseen perustelukappaleeseen, johon komissio on viitannut ja jonka mukaan direktiivi on ainoastaan uusi vaihe sähkömarkkinoiden vapauttamisessa ja sen jälkeenkin jäsenvaltioiden väliseen sähkön kauppaan jää esteitä. Kyseisellä perustelukappaleella, joka on muotoiltu hyvin yleisellä tavalla, ei nimittäin voida perustella poikkeuksia direktiivin 7 artiklan 5 kohdasta ja 16 artiklasta.

70 Sama koskee direktiivin viidettä perustelukappaletta, johon NEA on vedonnut ja jonka mukaan sähkön sisämarkkinat on toteutettava asteittain. Kyseisen vapautta-

misen asteittaisuus ilmenee siitä, että kyseisten markkinoiden olisi oltava avoimet suurille kuluttajille vuonna 2000, sitten keskisuurille kuluttajille vuonna 2002 ja lopuksi kaikille kuluttajille vuonna 2004. Tämä asteittaisuus ilmenee lisäksi direktiivin 24 artiklan siirtymä- ja poikkeussäännöksistä. Kyseisellä viidennellä perustelukappaleella ei kuitenkaan voida perustella direktiivin 7 artiklan 5 kohtaan ja 16 artiklaan kohdistuvia poikkeuksia.

71 Edellä esitetystä seuraa, että ensisijaista pääsyä osaan rajat ylittävästä sähkön siirtokapasiteetista, joka annetaan toimijalla sellaisten sitoumusten takia, jotka on tehty ennen direktiivin voimaantuloa, mutta noudattamatta direktiivin 24 artiklassa säädettyä menettelyä, on pidettävä direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa ja 16 artiklassa tarkoitetulla tavalla syrjivänä ja näin ollen kyseisten artikloiden vastaisena.

72 NEA ja Suomen hallitus huomauttavat kuitenkin, että sellaisella toimijalla kuin NEA on oikeus täyttää SEP:n kansainväliset sopimukset luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden perusteella.

73 Luottamuksensuojan periaate kuuluu yhteisön oikeuden perusperiaatteisiin (ks. mm. asia C-104/97 P, Atlanta v. Euroopan yhteisö, tuomio 14.10.1999, Kok. 1999, s. I-6983, 52 kohta ja yhdistetyt asiat C-37/02 ja C-38/02, Di Lenardo ja Dilexport, tuomio 15.7.2004, Kok. 2004, s. I-6945, 70 kohta).

74 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan mahdollisuus vedota luottamuksensuojaan on kaikilla taloudellisilla toimijoilla, joille toimielimen toiminnan vuoksi on syntynyt

perusteltuja odotuksia. Silloin, kun huolellinen ja harkitseva taloudellinen toimija voi ennakoida sellaisen yhteisön toimenpiteen toteuttamisen, joka voi vaikuttaa sen etuihin, se ei kuitenkaan voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen, kun tällainen toimenpide toteutetaan (ks. mm. em. asia Atlanta v. Euroopan yhteisö, tuomion 52 kohta ja em. yhdistetyt asiat Di Lenardo ja Dilexport, tuomion 70 kohta).

75 Yhteisön toimielimet eivät käsiteltävänä olevassa asiassa ole toteuttaneet mitään sellaista toimenpidettä tai ryhtyneet mihinkään sellaiseen toimintaan, jonka perusteella olisi voinut ennakoida sitä, että vuosina 1989 ja 1990 vallinnut lainsäädännöllinen tilanne, jonka mukaisesti SEP:n kansainväliset sopimukset tehtiin, säilytettäisiin.

76 Erityisesti on todettava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin asiassa C-157/94, komissio vastaan Alankomaat, 23.10.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-5699) hylkäsi komission kanteen, jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaadittiin toteamaan ennen direktiivin voimaantuloa vallinneessa oikeudellisessa tilanteessa, ettei Alankomaiden lainsäädäntö, tarkemmin ottaen EW 1989, jossa myönnettiin SEP:lle sähkön tuontia koskevia yksinoikeuksia, ollut EY:n perustamissopimuksen 37 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 31 artikla) mukainen, se ei kuitenkaan millään tavalla taannut yhteisön lainsäädännöllisen tilan säilyttämistä.

77 Direktiivi on lisäksi ainoastaan toinen vaihe ilmoitetussa menettelyssä, joka johtaa sähkömarkkinoiden vapauttamiseen ja jossa ensimmäinen vaihe oli runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta 29 päivänä lokakuuta 1990 annettu neuvoston direktiivi 90/547/ETY (EYVL L 313, s. 30). Viimeksi mainitun direktiivin ensimmäisen perustelukappaleen mukaan Eurooppa-neuvosto oli peräkkäisissä kokouksissaan tunnistanut tarpeen toteuttaa yhtenäiset energian sisämarkkinat. Komissio tarkasteli lisäksi 29.9.1989 annetussa tiedonannossaan, joka koski

jäsenvaltioiden välisen sähkökaupan kasvua energian sisämarkkinoiden toteuttamisen kannalta perustavanlaatuisena tekijänä (KOM(89) 336 lopullinen), joka on liitetty direktiiviä 90/547 koskevaan ehdotukseen, mahdollisuutta siihen, että kansallisille tai alueellisille monopoleille varatut sähkön siirtoverkot annettaisiin kolmansien osapuolten käyttöön, ja se katsoi, että oli tarpeen poistaa tuonti- ja vientimonopolit (ks. tiedonannon 2 ja 52 kohta).

78 Näin ollen ei voida todeta, että yhteisön toimielimet olisivat synnyttäneet SEP:ssä perusteltuja odotuksia sähkön tuontimonopolin säilyttämisestä Alankomaissa tai siitä, että SEP säilyttäisi etuoikeuden rajat ylittävän sähkön siirtoverkon käyttöön tehtyjen kansainvälisten sopimusten päättymiseen asti.

79 Alankomaiden viranomaiset antoivat toki kansallisen säännöstön, jonka mukaan SEP teki kansainvälisiä sopimuksia täyttääkseen yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän tehtävänsä, jonka tarkoituksena oli huolehtia siitä, että yleinen sähkönjakelu toteutetaan luotettavasti ja tehokkaasti kustannuksin, jotka ovat niin alhaisia kuin mahdollista ja yhteiskunnan kannalta perusteltuja. Jäsenvaltio ei kuitenkaan voi sitoa yhteisöä siten, ettei se voisi ryhtyä sähkömarkkinoiden vapauttamiseen tai jatkaa sitä.

80 Oikeusvarmuuden periaate puolestaan edellyttää erityisesti sitä, että lainsäädäntö, joka aiheuttaa yksityisten kannalta epäedullisia seurauksia, on selvää ja täsmällistä ja että sen soveltaminen on yksityisten ennakoitavissa (ks. vastaavasti asia 325/85, Irlanti v. komissio, tuomio 15.12.1987, Kok. 1987, s. 5041; asia C-143/93, Van Es Douane Agenten, tuomio 13.2.1996, Kok. 1996, s. I-431, 27 kohta ja asia C-63/93, Duff ym., tuomio 15.2.1996, Kok. 1996, s. I-569, 20 kohta).

81 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, ei ole mahdollista luottaa siihen, ettei lainsäädäntöä mitenkään muuteta, vaan ainoastaan kyseenalaistaa tapa, jolla tällaiset muutokset toteutetaan (ks. sellaisen lainmuutoksen osalta, jolla poistetaan oikeus vähentää arvonlisävero tietyistä kiinteistön vuokraukseen liittyvistä kuluista, yhdistetyt asiat C-487/01 ja C-7/02, Gemeente Leusden ja Holin Groep, tuomio 29.4.2004, Kok. 2004, s. I-5368, 81 kohta). Vastaavasti oikeusvarmuuden periaate ei edellytä sitä, että lainsäädäntöä ei muuteta, vaan pikemminkin sitä, että lainsäätäjä ottaa huomioon taloudellisten toimijoiden erityistilanteet ja säätää tarvittaessa uusien oikeussääntöjen soveltamista koskevista mukautuksista.

82 Tältä osin on korostettava, että direktiivi sisältää säännöksiä, joiden nojalla on mahdollista ottaa huomioon sellaisten taloudellisten toimijoiden kuin SEP:n erityiset tilanteet sähkömarkkinoiden vapauttamisessa. Erityisesti direktiivin 24 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus hakea poikkeusta 7 artiklan 5 kohdasta ja 16 artiklasta ennen direktiivin voimaantuloa annettujen sitoumusten tai toimintaa koskevien takeiden osalta. Alankomaiden kuningaskunta ei kuitenkaan ole käyttänyt hyväkseen tätä mahdollisuutta (ks. päätöksen 1999/796 44 kohta).

83 Komissio vetoaa siihen, ettei direktiiviin sisälly velvollisuutta irtisanoa sellaisia sopimuksia kuin SEP:n kansainväliset sopimukset. Tämä seikka ei kuitenkaan merkitse sitä, että olisi sallittua jättää noudattamatta direktiivin sääntöjä sillä perusteella, että kyseinen sääntöjen noudattamatta jättäminen on tarpeen tällaisten sopimusten täyttämiseksi. Tällaisten sopimusten irtisanominen on lisäksi ainoastaan välillinen ja mahdollinen seuraus kyseisestä direktiivistä. Direktiivi ei sitä paitsi estä sellaista toimijaa kuin SEP (josta on vuodesta 2001 alkaen tullut NEA) myymästä Alankomaiden ulkopuolella sellaista sähköä, jonka se on kansainvälisissä sopimuksissaan sitoutunut ostamaan.

84 NEA vetoaa myös verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa 26 päivänä kesäkuuta 2003 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston

asetukseen (EY) N:o 1228/2003 (EYVL L 176, s. 1) ja erityisesti kyseisen asetuksen liitteen otsikon "Pitkien sopimusten asema" alla olevaan 2 kohtaan, jonka mukaan "nykyisillä pitkäaikaisilla sopimuksilla ei ole etuoikeutta niiden tullessa uusittaviksi". NEA:n mukaan kyseisestä säännöksestä seuraa se, että ennen kyseisen asetuksen voimaantuloa tehdyt sopimukset on voitava täyttää.

85 Tämä väite ei vaikuta tähän asti esitettyyn arviointiin. Kyseinen säännös, joka ei ollut voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana, on täysin johdonmukainen sen tulkinnan kanssa, joka tämän tuomion 56–62 kohdassa on esitetty direktiivin 7 artiklan 5 kohdasta ja 16 artiklasta, eikä se näin ollen voi asettaa tätä tulkintaa kyseenalaiseksi. Säännöksessä pelkästään vahvistetaan käsiteltävänä olevan asian osalta se, että ne mahdolliset poikkeukset, jotka kyseisten artikloiden osalta voidaan myöntää direktiivin 24 artiklan nojalla, eivät voi mennä pidemmälle kuin sellaisten sitoumusten kesto, jotka on sisällytetty ennen direktiivin voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin kirjattuihin sitoumuksiin.

86 Nämä näkökohdat eivät vaikuta sellaiseen kysymykseen annettavaan vastaukseen, voiko sellainen yritys kuin NEA vaatia kansallisen oikeuden perusteella korvausta sellaisesta vahingosta, jota sille on saattanut aiheutua Alankomaiden viranomaisten päätöksestä olla pyytämättä direktiivin 24 artiklan mukaista poikkeusta kyseessä olevien toimenpiteiden osalta, ja missä määrin se voi sitä vaatia.

87 Edellä esitetyistä näkökohdista seuraa, että sen kaltaisten seikkojen perusteella, joihin ovat vedonneet asianosaiset ja osapuolet, jotka ovat esittäneet huomautuksiaan yhteisöjen tuomioistuimessa, ei ole mahdollista vedota menestyksekkäästi luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteisiin.

88 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että

— direktiivin 7 artiklan 5 kohta ja 16 artikla eivät koske ainoastaan teknisiä sääntöjä, vaan niitä on tulkittava siten, että niitä sovelletaan kaikkeen syrjintään

— kyseisten artikloiden kanssa ovat ristiriidassa sellaiset kansalliset toimenpiteet, joilla yritykselle myönnetään ensisijainen rajat ylittävä sähkön siirtokapasiteetti, riippumatta siitä, ovatko kyseiset toimenpiteet lähtöisin verkko-operaattorilta, verkon hoitamisen valvojalta vai lainsäätäjältä, silloin, kun tällaisille toimenpiteille ei ole annettu lupaa direktiivin 24 artiklassa säädetyssä menettelyssä.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

89 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko EY 86 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sillä voidaan perustella pääasiassa riitautettujen toimenpiteiden kaltaiset toimenpiteet.

90 Kun otetaan huomioon toiseen kysymykseen annettu vastaus, ensimmäiseen kysymykseen ei enää ole tarvetta vastata.

Oikeudenkäyntikulut

91 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19 päivänä joulukuuta 1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/92/EY 7 artiklan 5 kohta ja 16 artikla eivät koske ainoastaan teknisiä sääntöjä, vaan niitä on tulkittava siten, että niitä sovelletaan kaikkeen syrjintään.**

2) **Kyseisten artikloiden kanssa ovat ristiriidassa sellaiset kansalliset toimenpiteet, joilla yritykselle myönnetään ensisijainen rajat ylittävä sähkön siirtokapasiteetti, riippumatta siitä, ovatko kyseiset toimenpiteet lähtöisin verkko-operaattorilta, verkon hoitamisen valvojalta vai lainsäätäjältä, silloin, kun tällaisille toimenpiteille ei ole annettu lupaa direktiivin 96/92 24 artiklassa säädetyssä menettelyssä.**

Allekirjoitukset